

Iskajna vsak listnik
in velja s poštno
uro in v Mariboru
s pošiljanjem na doma
na celo leto K 4.—
na pol leta " 2.—
na četrt leta " 1.—

Abonementa se pošilja
upravništvo v tiskarni
sv. Cirila, koroške
slike št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Beleščiki katol. tis-
kovnega društva do-
živajo list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOŠPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobje
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 22.

V Mariboru, dne 28. maja 1903.

Tečaj XXXVII.

Nemiri na Jugoslovanskem.

Avstro-ogrška država nikdar ni lepo ravnala z nami Jugoslovani. Ogrska vlada je tlačila Hrvate, avstrijska vlada pa prezira nas Slovence in primorske ter dalmatinske Hrvate. Kupa krivic, ki so jo nudili Ogrri Hrvatoma, pa je priklopela v zadnjem času do vrhunca in ves narod na Hrvatskem je vstal, da se otrese ogrske nadvlade. Hrvati nočejo več velike večine davkov pošiljati na Ogrsko, doma pa stradati, oni si nočejo več dati vsiljevati nerazumljivega madjarskega jezika ter odpraviti hrvatskega. A ker izražajo tudi javno to svoje prepričanje, godi se jim jako slabo. Zavedni Hrvati se zapirajo v ječe, voditelji stavijo pred prekri sod in obešajo na vislice.

Ban Khuen-Hedervary je oni mož, ki na Hrvatskem uresničuje mažarske naklepe in dela za gospodarski polom in narodno smrt hrvatskega ljudstva. Proti njemu se obrača ves gnjev, vsa srditost cele Hrvatske. Toda ban Khuen-Hedervary ima moč v rokah in za-to še ga nevolja hrvatskega ljudstva ni prekucnila z banskega prestola. Vestno skrbi za to, da na višjih mestih ne doznajo za pravi položaj v kraljevini, časniška poročila pa, ki govore o nemirih na Hrvatskem, proglašajo jednostavno izmišljenim.

Slovenci v Avstriji smo dolžni, da podpiramo svoje jugoslovanske brate na Hrvatskem v boju proti nasilstvu in krivicam. Saj nas veže s Hrvati enoista vera, narodnost in marsikatera doba iz prošle zgodovine. Jugoslovanski poslanci so s tega stališča v

državnem zboru že začeli delovati. V zbornici so z nujnim predlogom in z vprašanji obračali pozornost na hrvatske dogodke. Star sovražnik Jugoslovancev ministrski predsednik jih je sicer zaradi tega že parkrat na jako nevljuden način zavračal ter neresnično poročal o hrvatskih nemirih, vendar javnost verjame poslancem in ne predsedniku dr. Körberju, ker vsakemu je očitno, da iz njega govori le sovrašтво do jugoslovanskega plemena.

Hrvatski poslanci iz Dalmacije in Istre so zaprosili, da smejo stopiti pred prestol cesarjev in mu razjasniti položaj na Hrvatskem. Toda ministrski predsednik dr. Körber tudi sedaj ni mogel potlačiti svoje strasti, postavil se je med cesarja in ljudske zastopnike ter dosegel, da hrvatski poslanci niso smeli pred cesarja. Kakor v zasmeh jim je te korake naznanil tudi v zbornici. Jugoslovanski državni poslanci pa so zopet pokazali, da so večinoma že prestari in preokorni za sedanje razburjene čase, zasmehovanje so vtaknili v žep ter se samo zagrozili, da bodo ministrskemu predsedniku že pokazali. Tako stori vaški fant, ki je bil tepen, a si ne upa udarcev vrniti. Jugoslovanski poslanci bi morali začeti po takem zasmehovalnem odgovoru obstrukcijo, edino obstrukcija bi bila umešten odgovor!

Tudi ljudstvo slovensko se je zbudilo vsled nečuvnih dogodkov na Hrvatskem, ono iskreno sočustvuje s svojimi rodnimi brati! Tržaški Slovenci so pokazali svoje sočutje s Hrvati na velikanskem shodu v

Trstu, kranjski Slovenci v Ljubljani, štajerski Slovenci pa se bodo zbrali dne 1. junija na ljudskem shodu pri Celju.

Jugoslovani, Slovenci in Hrvati, čutimo vedno bolj tuji jarem in za to kličemo skupno po svobodi in neodvisnosti!

Shod županov v Ormožu.

Ormož, dne 18. maja 1903.

Svaka sila do vremena! Pogubnemu pritisku pomore le organizovana branitev. Še nikoli ni bilo združenih toliko županov, svetovaleev in odbornikov v Ormožu, kakor dne 17. majnika t. l.

Združile so jih krivice, ki se jim gode od strani različnih oblastij, posebno v jezikovnem obziru. Ponižnost in potrpljenje sta priklopela do vrhunca in umevno je tedaj, da so prišli župani protestirat proti takim kričečim razmeram. Da je bil povod sestanku važen, videti je bilo že na obrazih udeležencev, kajti iz vseh obrazov odsevala je nekaka svečana resnoba in moška odločnost, lastnosti, ki se opazujejo le pri ljudeh, ki se zavedajo njim prizadetih krivic.

Dne 17. majnika t. l. vršil se je namreč v Ormožu v prostorih okrajnega zastopa prvi shod slovenskih županov ormoškega okraja. V pripravljalni in izvrševalni odbor za ta shod volili so se gg. Jožef Šinko, župan središki kot načelnik ter župani Florijan Kuharič, Martin Stanič in Ivan Raušl kot udi.

Ta odbor je poklical vse slovenske župane ormoškega okraja na zgoraj omenjeni

Listek.

Hiša v gozdu.

(Resnična dogodba; poslovenil Iv. Vouk.)

V moji mladosti sem rad obiskoval hišo nekega prijatelja mojih starišev. Bila je ena najsrečnejših hiš, kolikor sem jih kedaj videl. Moji stariši so z njo živeli v najboljšem prijateljstvu in ker sem se bil tudi jaz oklenil svojih pajdašev iz njih hiše, smo bili pogostoma skupaj.

Najbolj priljubljena v celi rodbini in tudi daleč na okolu je bila stara ljubeznjiva gospa, katero so znanci imenovali navadno »stara mama«, tujci pa »gospa gozdarica«. Imela je kakih sedemdeset let, vendar je še bila živahna, gibčna; in vkljub svojim že belim lasem, je vzbujala povsod zanimanje.

Ko sem nekega večera prišel v to hišo, sem našel že »stara mamo« v živahnem pogovoru z dvema gospodoma. Jeden je bil mlad pravnik, drugi pa stari upokojeni stotnik. Pogovor je bil o ženskem pogumu in če se sme pogum prištevati k ženskim značajem.

Stara mama je rekla:

»O tem sodite potem, ko vam povem nek resničen dogodek, ako vas ž njim ne bom dolgočasila.«

To je bilo znamenje in od vseh strani

smo prosili staro mamo, naj nam to le pove. Omeniti moram, da je znala v resnici krasno pripovedovati.

Po kratkem molku začela je svojo povest tako-le:

»Dve uri hoda od mesta S. stoji, ali pravzaprav je stala, v zadnjem času preteklega stoletja v velikem gozdu lepa hiša, v kateri so prebivali gozdarji. Priprosta in snažna je tako ljubeznjivo molela iz zelenega smrečja in drugih dreves, da ti je veselja igralo oko, ako si jo zagledal.

Na severni strani je stalo veliko gospodarsko poslopje z lepem vrtom; južna stran jednonadstropne hiše je bila preraščena z vinsko trto. Ta trta je bila veselje in ponos gozdarja, dasi je dajala le malo in ne posebno okusnega grozdja.

V hiši so prebivali sami srečni ljudje. Anton Volčanec je bil mlad deček, sirota brez starišev, katerega je stari gozdar sprejel za učenca. Trdo se je godilo fantu pri strogem možu, predno je dospel do časti lovskega pomagača. Ker je bil vrl in marljiv mladenič, prikupil se je staremu gozdarju, da mu je ta zaupal vedno več.

Tako je teklo leto za letom. Stara gozdarica, vrla žena, je že davno umrla in nadomestovala jo je v gospodinjstvu edina hčerka Ivanka. Ko je zbolel njen oče, bil je

gozdarski pristav Volčanec prava pomoč oslabelemu gozdarju. Zvesto je spolnjeval vse dolžnosti, skrbno stražil gozd in hišo, a največje plačilo mu je bilo pohvala od strani očeta in pa prijazen nasmeh njegove hčerke.

Da, ta Ivanka! Kje na širokem svetu je bilo še tako dekle? Tako lepa in ljubeznjiva, tako razumna in pridna, tako nežna in dobra? Biseri so bile njene oči. Ubogi mladi Volčanec. Srce mu je kipel v prsih, ko je pogledal mlado deklico, vedoč, da mu ni možao doseči sreče, da se združi z njo za vedno.

Stari gozdar je sprevidel, kako stoji z mladima. Dolgo je premišljeval in prevdarjal, a nazadnje je spoznal, da ne najde boljšega in pridnejšega zeta. Nekega dne se je dogovoril z njim po domače, ter mu je dal roko svoje hčerke in obljubil, da dobi kakor njegov zet tudi njegovo službo. Kaj je odgovoril srečni mladenič, sklepa se lahko iz tega, da je za štiri tedne bila vesela poroka. Srečnejše dvojice od teh dveh bi našel težko pod solncem in dobri oče je užival za to veliko hvaležnost.

Škoda le, da se ni dolgo veselil sreče svojih otrok; za pol leta potem so ga pokopali in Ivanka se ni mogla utolažiti o izgubi ljubelega očeta. Sčasoma se je tudi ona pomirila.

Anton je dobil službo svojega tasta in lepo, srečno življenje je cvetelo v hiši. Mar-

dan na sestanek v Ormož, da razpravljajo o točkah njim predloženega dnevnega reda.

Temu povabilu odzvali so se skoraj vsi slovenski županor ormoškega okraja, pa tudi nekateri občinski svetovalci in odborniki. Prišlo je gotovo nad 50 povablencev.

Načelnik pripravljalnemu ter izvrševalnemu odboru, g. Jožef Šinko, otvoril je shod ter v svojem nagovoru pozdravil najprisrčnejše prvi skupni sestanek slovenskih županov, svetovalcev in odbornikov ormoškega okraja.

Nato se je izvolil na predlog g. Martina Staniča z vsklikom za predsednika starostor ormoških županov gosp. Franc Zabavnik, za podpredsednika pa g. Ivan Kočevar, občinski svetovalec središki in deželni poslanec.

Po izvolitvi zapisnikarjev podeli se beseda g. Jožefu Šinko, ki poda v znesenem in obširnem govoru pravo sliko vseh težav občinskega predstojnika zlasti v jezikovnem oziru.

G. Šinko konstatuje žalostno dejstvo, da se slovenski jezik bolj in bolj spodriva iz vseh javnih uradov, osobito iz političnih in da dobivajo občine vse spise in rešitve od okrajnega glavarstva v Ptuj, kakor od c. kr. namestnije v Gradcu v izključno njim neumljivi nemščini, tako, da so primorani tega jezika nevesči župani, kadar dobijo kak odlok od teh oblasti, iti od Poncija do Pilata, da se jim isti v materinščini raztolmači. Radi tega v temeljnih zakonih nepostavnega postopanja zamudijo župani veliko časa, večkrat se jim ne naznani prava vsebina odloka in posledica temu je, da se župani kaznujejo zbog malomarnosti, katere oni niso nikdar zakrivil.

Če bi se tedaj natančno izvrševal § 19 temeljnih zakonov, ter se dopisovalo od uradov v slovenskem jeziku, bi tudi župani mogli svojo dolžnost hitreje in točno izpolnovati. G. Šinko konstatuje nadalje dejstvo, da c. kr. okraj. glavarstvo včasih že v prvem dopisu z globo žuga, kar gotovo žali ne samo župana, ampak tudi urad sam.

On predlaga tedaj: shod skleni zahtevo, da morajo uradi vse spise in rešitve sestavljati in izdajati v jeziku strank, da se tedaj pošiljajo slovenskim občinam le slovenski dopisi in slovenske tiskovine, ter se nadalje naj sklene, da župani nemških dopisov ne rešujejo, ampak zahtevajo, da se nemški dopisi uradno v slovenski jezik prestavijo.

Ta resolucija se je sprejela soglasno ter se je izvrševalni odbor pooblastil, da o tej resoluciji pristojne oblasti obvesti.

Nadalje konstatuje g. I. Šinko, da tudi kazenski oddelek c. kr. okrajne sodnije v Ormožu popolnoma prezira v temeljnih za-

konih zajamčeno pravico prebivalcev ormoškega okraja, ker tudi od tega urada dobivajo slovenske stranke vabila, dopise in razsodbe v zgolj njim neumljivem nemškem jeziku, kar poprej v toli meri nikdar ni bilo. On torej predlaga, da se sklene to resolucijo razširiti tudi na zgorajni urad, kar se soglasno sprejme. Nadalje je razmotrival gosp. Šinko dolžnosti občinskega predstojnika v izročnem področju in je posebno poudarjal sitnosti, ki jih ima občinski predstojnik z dostavljanjem sodnih rešitev.

G. Šinko tedaj predlaga, da se naj izvrševalni odbor pooblasti, da isti vse mogoče ukrene, da daje država županom za izvrševanje poslov v prenešenem delokrogu primerno odškodnino, kar se soglasno sprejme.

Ravno tako se soglasno sklene zahtevati: I. na c. kr. pošti v Ormožu dvojezični napis, dvojezične tiskovine, dvojezični pečat in dvojezične oglase,

II. pri c. kr. finančnem stražnem oddelku v Ormožu dvojezični napis, dvojezični pečat, dvojezične tiskovine in oglase,

III. pri c. kr. davkarji v Ormožu dvojezični pečat,

IV. pri ormoški, središki in velikonedeljski postaji dvojezični napis, izklic teh postaj tudi v slovenskem jeziku ter vsa naznanila v slovenskem jeziku,

V. razglase razpreglednega urada katastra tudi v slovenskem jeziku ter se v izvršitev te resolucije pooblasti izvrševalni odbor.

Nato podeli predsednik g. Fr. Zabavnik besedo občin. svetovalcu in dežel. poslancu g. Ivanu Kočevar, ki se je pri tej priliki zahvalil navzočim županom za izvolitev dežel. poslancem ter za njemu s tem izkazano zaupanje.

Nato je isti razjasnjeval obširno in stvarno naše stanje v deželnem zboru, govoril duhovito in razumno o gospodarski organizaciji ter očrtoval, kako naj bi gospodarji poslovali pri živinoreji in trtoreji itd., da dosežejo na gospodarstvenem polju kake uspehe.

Poslušalci so ta izvajanja našega dičnega poslanca odobrvali ter mu v zahvalo zaklicali trikratni gromoviti »Na zdar!«

K besedi se še zglesi občinski predstojnik g. Vraz, ki priporoča skupno delovanje vseh slovenskih županov.

G. župan Šinko predlaga, da izvrševalni odbor dela na to, da se izda za župane toli potrebni poslovnik, ki bi dajal navod za uradovanje, kar se tudi soglasno sprejme.

Nato je zaključil predsednik toli pomembni škod ter povabil vse navzoče, da se dvignejo raz sedežev ter zakličejo najviš-

jemu zaščitniku naših zakonov, presvitlemu cesarju, trikratni »Živijo«, čemur so se navzoči s krepkim glasom odzvali.

Da bi rodil ta shod obilo sadu ter našel tudi posnemovalcev v drugih krajih!

Državni zbor.

Dunaj, 24. maja 1903.

Za uboge Hrvate.

Znano je že našim čitateljem, kako grozno se godi našim sosednim bratom na Hrvaškem. Proti vsem postavam vsiljujejo Mažari Hrvatom mažarske napise in zastave. Večkrat so se radi tega hrvatski poslanci iz Dalmacije pritoževali v dunajskem državnem zboru; a ministerski predsednik dr. Körber jim je vsikdar odgovarjal: »To nas nič ne briga, Hrvatska spada pod Ogersko.« Ko krivice le niso prenehale, temveč se vedno bolj množile, je »Slovanska zveza« v družbi z nekaterimi Čehi vložila radi krivičnega postopanja ogerske vlade proti Hrvatom nujni predlog, o katerem se je moralo takoj razpravljati v zbornici. Godilo se je to v torek 19. majnika. Od vlade so se zahtevale v tem predlogu tri reči: 1. Naj požene iz avstrijskih dežel mažarske vohune, ki hodijo tod; 2. Naj naznani, zakaj je dala naša vlada vsled pritiska iz Ogerske preiskovati po ljubljanskih tiskarnah, če se ne tiskajo ondi spisi proti Mažarom; 3. Naj naša vlada ukrene potrebno, da se poleže razdraženost, ki je nastala po južno-avstrijskih pokrajinah vsled mažarske krutosti proti Hrvatom.

Poslanec Bianchini je obširno razpravljalo o nasilstvih, katere trpijo Hrvati po Hrvatski in v Slavoniji od strani Mažarov. Po vsej pravici je napadal v prvi vrsti hrvatskega bana grofa Khuen-Hedervary-ja, katerega je imenoval med drugim: »sramota za olikano Evropo.« Ministerski predsednik dr. Körber je ponavljal svojo staro pesem, da v dunajskem državnem zboru ni mesto, kjer bi se smele razpravljati te zadeve. Očital je poslancu Bianchini-ju, da je preveč goreč za Hrvate. Pozneje je Bianchini Körberju odgovoril, da naj ministerski predsednik poprej prouči hrvatske razmere, preden se drzne o njih govoriti. V imenu Čehov je zagotavljal poslanec dr. Dyk, da bojo Čehi vsikdar branili svoje brate na jugu: Slovence kakor Hrvate. Isto je izjavil v imenu Slovencev dr. Žitnik. Poslanec Vuković je omenjal grozno nevhvaležnosti, s katero plačuje Avstro-Ogerska veliko požrtvovalnost, katero je razodeval hrvatski narod Avstriji l. 1848 in 1849. V teh letih so se spuntali Mažari proti

ljivo je gospodinjala mlada, cvetoča žena in oskrbovala hišo in vrt s pomočjo zveste stare dekle, Mice, katera jo je še kakor otroka zibala. Mnogokrat je bila po cele dneve sama, ker je mladi gozdar imel veliko opravka v gozdu. — Zvečer pa je sledilo veselje in objemanje.

Kakor radosten sen, preteklo je obema leto. Mislila sta, da je njima sreča priklopela do vrhunca. Pa motila sta se, in to sta se le spredvidela, ko je zagledal beli dan prvi otrok, močan lep in zdrav deček.

Malo dni po tem srečnem rodbinskem dogodku je bilo videti gozdarja opravljenega za pot v mesto L., kamor so ga klicali razni nujni opravki. Tudi je imel nakupiti razne reči za krst, katerega je hotel sijajno obhajati.

»Na svidenje, Ivanka«, je rekel Anton in stopil k postelji žene; »na svidenje, ljuba žena! Ako bo možno, pridem zvečer nazaj; če pa mi ne bo možno nocoj, vidiš me pa gotovo jutri zjutraj. Saj veš, da imam mnogo opraviti v L. Pazi na-se in na najinega mladega »gozdarja« tukaj, da vaju najdem oba zdrava.«

Ljubezljivo se je nagnil po teh besedah in poljubil dete in mater ter hotel iti. Že je odprl duri, kar se je obrnil in obstal ves zamisljen.

»No, Anton, kaj premišljuješ?« ga je nagovorila žena.

»Ivanka, ni mi posebno prav, da ti s staro Mico sama, brez vsega varstva ostaneš. Kaj, ko bi se tebi ali otroku kaj pripetilo! Zakaj ravno moram sedaj v L., ko ni nobene pomagača doma. Saj veš, da mi gre s spravljanjem drv trda.«

Pred kratkim je namreč burja polomila precej dreves in povzročila precejšnjo škodo. Drevesa so bila prodana, denar že tukaj, in prišel je čas, da je moralo biti vse v redu; les še pa ni bil zmerjen, razsekan itd.

»Anton, meni se dozdeva, da vidiš pri belem dnevu pošasti«, odgovorila mu je smehljaje Ivanka. »Kaj neki se naj pripeti otroku in meni? Midva se dobro počutiva in le na tvoje prigovarjanje sem ostala dalje v postelji. Le idi brez skrbi, kamor te kličejo opravki; prej ko odideš, prej se povrneš.«

»Da — ali — to je — ljuba žena, reci mi odkrito, ali se res ne bojiš ničesar? Tukaj sredi gozda je tako samotno!«

»Kako? Da bi se bala? Jaz? Bog ve, Anton, odkar imaš otroka, si postal sam otročji. Pred kom naj se bojim, jaz, ki sem gozdni otrok, tukaj rojena, tukaj vzgojena? Gozd in jaz sva znanca. Razbojnikov ni, divjih zveri tudi ne. Da boš pa bolj miren, ti obljubim, da bom imela ves čas, ko tebe

ne bo, vrata zaklenjena. Ali si sedaj zadovoljen? Idi toraj v božjem imenu in se kmalu vrni. Na svidenje!«

In odšel je. Na dvorišču je še zabičil Mici, naj skrbno pazi na njegov zaklad, nato je poklical psa, sedel na konja in oddirjal.

Ivanka je ležala srečno se smehljajoča. Predpoldne je preteklo v raznem premišljevanju in z negovanjem otroka. Kar je zaslišala trkanje na vrata.

Mica je pogledala skozi okno in takoj spoznala »rudečo Lizo«, ženo iz bližnje vasi, ki je navadno delala pri gozdarjevih, ter si s pridnostjo pridobila njih naklonjenost. Vrh tega se jim je tudi smilila, ker jo je mož čestokrat pretepal. Ta, z imenom »šepavi Vid«, je delal istotako pri gozdarju, bil je pa pijanec in nezaupen delavec. Svoje ime je dobil po strti nogi, ki se mu ni prav zacelila in je za to šepal, Liza pa je imela rudeče lase, zato je bila »rudeča Liza«.

Rudeča Liza je vstopila v sobo in šla k postelji s sklenjenimi rokami, in kakor so že ženice, je začela občudovati in hvaliti.

»Kdo bi si mislil. Že šest dni je gospa gozdarica v otročji postelji in nikdo ni tega vedel! In kakšnega angelčka imate tu!? Ej, ti mali srčni tatek! Mnogo otrok sem že videla in imela v rokah, takšnega pa še le nisem videla. Gospod gozdar je lahko vesel.